

SZEPESI ATTILA

Az idegen fölment a hegyre

„Ideje van a tettnek,
ideje a nem-cselekvésnek.

(A Változások Könyvéből)

*Az idegen fölment a hegyre.
A meredek ösvénynek nekivágott.
Mindegy volt neki, hogyan jut el a csúcsig,
bóklászott jobbra-balra.
Mire fölért, alkonyodott:
arany pántlikák kavarogtak a levegőben.
Hátizsákjából elővette trombitáját,
és éjjelig
egyfolytában fújta.
Nem volt se derüs, se komor.
Ezüst dallamokat rögtönzött
a teliholdnak.*

o

*Az idegen fölment a hegyre.
Hosszan válogatott a görgő kövek között.
Az apróbbakat félrelökte,
a nagyobbakat kihurcolta a tisztásra,
hol a kiégett fűben
kört formált belőlük.
Igazgatta az öblöket meg a horpadásokat.
Végül, mikor a hold ezüstpénzeket hajigált a bozótba,
a kör közepére állt.
Mozdulatlanul hallgatta,
ahogy körülröpdösi egy pirregő bogár
míg szél sikárolja a görbült fenyőket.*

o

*Az idegen fölment a hegyre.
Fénypötyök rajzottak köröskörül.
Parányi lámpák
libegtek, imbolyogtak
a tisztás fűvében meg a faágakon.
Néha pislákolva kihúnytak,
azután aranysárga, zöld meg lila tűzük újra felizzott.
Nézte a fénybogarak keringőjét,
ahogy jeleket írnak a fakéregre,
a zuzmós sziklák horpaszára
és hallgatta, ahogy a teliholdban
Szent Dávid hegedül.*

o

*Az idegen fölment a hegyre.
Előtte az ösvényen, két billent fa között
harmatcsöppekkel fénylő
sugaras pókhálót himbált a szél.
Emlékezett, reggel még nem volt ott,
azóta szóhette a vén pók,
aki most is ott gubbasztott
lengedező birodalma közepén.
Fekete gombszemében
se nyájasság, se iszonyat,
csak kucorgott,
míg holdsugár pengette ezüst fonalait.*

o

*Az idegen fölment a hegyre.
Belépett a faragott fakapun,
melyről nem tudta senki,
mikor állították a völgytorokba.
Rajta ákombákom jelek,
előtte út, mögötte út,
néha egy-egy kósza vándormadár.
A teret mégis kettévágta;
aki a völgy felől belépett,
megérezte a magasság szelét,
aki pedig felülről jött,
a mélység mámorát.*

o

*Az idegen fölment a hegyre.
Aranyszemcsék csillogtak körülötte
a patak fövenyén.
Itt élt valaha kunyhójában
a bolond aranymosó;
a sápadt szemcséket
szűrte nyáron át az iszapból.
Nem beszélt senkivel,
a szél őrizte s két fogós kutyája.
Végül mégis holtan találták.
Fölötte villogott a napkorong:
aranypénzen a halott király arca.*

o

*Az idegen fölment a hegyre.
Fölötte egy elszabadult
papírsárkány libegett a magasban.
Nézte hunyorító szemét,
vigyori száját
meg a peremén lobogó tarka pántlikákat.
Szél cibálta, fel-alá szökdösött.
Baljós árnyéka végigkúszott a cserjén
meg a szirteken,
feketére kormozta az ösvényt.
Riadt madarak keringtek körülötte,
majd fölitták fekete felhők.*

o

*Az idegen fölment a hegyre.
Előtte nyálkás meztelencsiga
csúszott a sárban.
Hátán Orpheusz hangszerét cipelte,
a zengő lantot, mely húrjai nélkül
lapult a lomha csiga testén.
Megállt, hosszan fülelt,
s mikor előbukkant a hold,
mintha meghallott volna messziről
valami üveghangú zengést:
a forró éjszaka,
talán a pörgő szférák muzsikáját.*

o

*Az idegen fölment a hegyre.
Elhaladt az iszalag-beszőtte
boksa előtt,
melynek nyílása feketén ásított.
Emlékezett, gyerekkorában
szénégetők tanyáztak itt,
szótlan férfiak,
akik estére megrakták a máglyát,
szalonnát sütöttek,
aztán ledőltek a pázsitra
és hold hulltáig szunnyadtak szikraesőben,
mint kormos és hazátlan ördögök.*

o

*Az idegen fölment a hegyre.
Az út felén
talált egy óriás rézkulcsot.
Cirádáit
zöld rozsda borította.
Latolgatta, hogyan került ide
s milyen régi lehet,
meg hogy templom vagy kastély kapujához
használták-e ismeretlen gazdáit.
Elképzelte, ahogy a zárban megcsikordul,
aztán – mivel épület nem volt a közelben,
beledobta a megáradt patakba.*

o

*Az idegen fölment a hegyre.
Elballagott az öreg temetőhöz,
melyhez rég nem tartozik már
se templom, se falu.
Néhány ledőlt fejfa és zuzmó-lepte kőkereszt
maradt belőle a cserjék alatt
és időnként egy sárgult koponyát vagy lábszárcsontot
kivetett magából a föld.
Még fakult betűket látott a köveken:
BOK, MA, TEVI, BÉ, SUR,
néhány bizonytalan évszámot
és lángveres bogarakat.*

o

*Az idegen fölment a hegyre.
Megtorpant a bércetőn,
nem gondolt semmire.
Hagyta, hogy szabadon áramoljon át rajta,
amit az éjszaka sodor.
Nem tudta,
miféle hangok, sugallatok és illatok
gomolyognak körülötte.
Nyerítést meg kacagást hallott,
sípszót, csörömpölést.
Kétfejű lovakat és fekete táncoslányokat látott,
ahogy összefonódnak a holdvilágnál.*

o

*Az idegen fölment a hegyre.
A mezsgyén ballagott, amikor hirtelen
szembejött vele egy vénséges vén vándor.
Csimbókos szakállában törek,
földig lógott fekete kaftánja.
Ment szótlánul,
batyujából kilógtak üszkös fóliánsok;
rajtuk kormos betük,
ákombákom jelek.
Föl se nézett, motyogva róttá az ösvényt
ki tudja hány alakban
Ahasvérus, a bolygó zsidó.*

o

*Az idegen fölment a hegyre.
Meghókölt a függőleges barlangkürtő előtt,
melyet Ördöglíknak mondanak.
Odahajolt,
érezte a mélység delejét;
s míg parányi zöld legyek
kavarogtak a napsugárban,
kavicsokat dobált a föld gyomrába.
Fülelt,
de csak a patak morajlott messziről,
tücskök fújták őszi danájukat,
nem hallotta a koppanást.*

o

*Az idegen fölment a hegyre.
Hosszan bóklászott a málnabozótban,
végre talált egy mohos rönköt.
Leült, figyelt.
Alkonyodott már,
mire fölharsant a völgy felől az őszi harsona.
Morgás felett a távolból,
aztán vad csörtetés.
Agancsok koppanása hallatszott a tisztás felől.
Ekkor tenyeréből tölcsért formált;
belebődült a ködbe,
akár egy vén szarvasbika.*

o

*Az idegen fölment a hegyre.
Gubacsokat látott
a hullott tölgylevélen:
vereset, zöldet, aranysárgát.
Gyerekkorában úgy nevezték: cserekókó.
Errefelé a szót nem tudta senki.
Gazdagnak érezte magát,
voltak titkos szavai,
szivárványszínűek:
cserekókó, lingár, kelepice, zöld lific.
Mintha egy kiháló nyelv
utolsó ismerője volna.*

o

*Az idegen fölment a hegyre.
A szirtek árnyékában
virágzó csipkebokor alól
rávihogott egy lókoponya.
Fogsora közt szikkadt sár,
szemüregében férgek.
Hallotta messziről
a földre-nyakló állat nyerítését,
meg az áldozatot bemutató sámán
fohászatát a szélben.
Patak-sodorta
kavicsok koccanására emlékeztette a mormolás.*

o

*Az idegen fölment a hegyre.
Nekivágott,
ki tudja hányadszor már
az indaszövevénynek,
ahol egy titokzatos építmény rejtőzik.
Mesék szólnak róla,
ám hogy templom vagy vár volt-e – nem tudta senki.
Óraszám keringett a félhomályban,
mintha forgott volna vele az erdő.
Néha ugyanoda visszatért.
Bolondját járatta vele
a zöld labirintus.*

o

*Az idegen fölment a hegyre.
Köd gomolygott a fák körül.
Ezüst hajfonatok
és rongycafatok kavarogtak a levegőben.
Mintha gyerekkora
rég tovatűnt alakjait látná:
a szakállát tépdeső részeg kovácsot,
a reszketeg apácát,
akit úgy hívtak, Szélike-kisasszony,
a madárfejű kántort, a krumpliorrú asztalost
meg a tüdőbeteg cigányt,
aki mezítláb caplatott a hóban.*

o

*Az idegen fölment a hegyre.
Eszébe jutott,
hogyan irigyelte valaha
az állatok nyelvén értő juhászt;
mintha a poszáta danáját meg a rovarok pirregését
ember-ésszel kéne megfejteni.
Most hallgatta a huhogó baglyot,
a rikkantó ölyvet
meg a fütyögő málinkót,
fülelte a fű közt neszező egereket,
s végre megértette, mit mondanak:
eső, verőfény, éhség, napsütés.*

o

*Az idegen fölment a hegyre.
Talált a szurdok mélyén
egy hullott sasra emlékeztető favázat.
Eszébe jutott Ciprián, a tudós szerzetes,
aki ágakból meg tollakból
szárnyat eszkábált magának.
A legenda szerint, ha a távoli falvakból
beteghez hívta a havasi kürt,
batyujában titokzatos patikaszerével
odaszállt,
míg egy téli hajnalon
végképp nyoma veszett.*

o

*Az idegen fölment a hegyre.
Árnyak imbolyogtak
a telihold előtt.
Úgy hallotta gyerekkorában:
ott épül a halottak birodalma.
A fakó kráterek között
fénylik a titkos város,
hol régvolt lelkek szálldosnak szerteszét.
Testük nincsen, a szárnyuk fátyol,
nem fér hozzájuk hang, szándék, tekintet.
De néha mégis megérezni röptük:
a cefre szúrós illatát.*

o

*Az idegen fölment a hegyre.
Úgy gondolta, mindegy, merre indul:
a csúcsra vezet minden ösvény.
Kaptatott fölfelé.
aztán megtorpant hirtelen.
Egy hajdani kőbánya ásított előtte:
hosszan lenyúlt a hegy gyomrába,
mélyén feketevizű tó.
A parton rozsdás gépek közt szarvastetem.
Oldalt indult, de mezsgyét nem talált.
Hiába kerülgette a posztoló fenyőket,
nem volt előre-út.*

o

*Az idegen fölment a hegyre.
Lekuporodott az évszázados bükk előtt,
melyet világfának hívott.
Elképzelte az ágak szövevényét,
melyek a maguk külön-idejében
titkos hegyeket s városokat ringatnak.
A lombkorona jobbán kél a nap,
balján a hold.
És a törzs tövében,
a gyökerek gubanca közt
tátong az örökké vaksötét
alvilági lyuk.*

o

*Az idegen fölment a hegyre.
Tetőtől talpig feketébe öltözött.
Átitatta az éjszaka;
tán én vagyok a nemvaló, motyogta,
kin átáramlanak a lepkék meg az éj madarai.
Félálmában hallotta még
a föld gyomrában fortyogó kohót,
mintha vaspörölyök duhognának odalent.
Egy forrásnál ébredt hajnal felé,
nem tudta, hogy került oda.
A víztükörre ráhajolt
s vacogva látta, nincsen arca.*

o

*Az idegen fölment a hegyre.
Harangbongást hallott messziről.
Találgatta,
honnan szűrődik idáig a hang.
Talán az osztatlan időből,
talán elsüllyedt gyerekkorából.
De nem sikerült eldöntenie,
dél arany visszfényét hallja-e a szélben,
napkelet hajnali üdvözlését,
napnyugat alácsorduló vérvörösét,
vagy tán észak hideg ezüstje kondul
az ormok ködéből.*

o

*Az idegen fölment a hegyre.
Megállt a horhos kapujában,
ahol örök az éjszaka
és az árnyak szöttesén,
akár egy idegen bolygó porában
zsákhasú, fejlábú, egymáson átbukfencező
csodalények tenyésznek.
Némelyikük teste áttetsző,
a másik szökdécsel vagy kunkorog.
Egyikük sodródó levélre, tán aszu venyigére hasonlít;
előbb elfeketül, akár a vércsepp,
majd légbe tűnik, mint a pára.*

o

*Az idegen fölment a hegyre.
Amikor fölért,
úgy érezte,
elfordulnak tőle a fák meg a szirtek.
Előbb nem értette, mi történik,
aztán zsebéből egyenként kirakta a földre
a lakatkulcsot,
a rézpénzeket meg a pirulákat,
a telefonszámokkal telekörmölt papircetliket,
a gyufaskatulyát.
Ujjaival lyukat ásott
s a göröngyökkel mind betemette.*

o

*Az idegen fölment a hegyre.
Egy szalamandra bandukolt előtte
a veresedő avarban.
A régi aranycsinálókra gondolt,
akik éjjeli órán
felizzították tégelyükben a parazsat
és sárgult fóliánsok titkait fürkészsze
bámulták hemzsegő betük közt
a szárnyas napkorongot,
a fancesali holdat,
a lángkoronás szalamandrát
meg a búcsúzó királyt és királynét.*

o

*Az idegen fölment a hegyre.
Fölrémlett előtte
a bércek karéjozta völgy,
melyet gyerekkorában látott,
hol dalolt a fülemüle
meg a berek-pásztora sárgarigó
és virágba borultak a hársak.
Nem emlékezett, merre tárult;
talán csak álmában láthatta,
mert azóta is hiába keresi
azt a napsugárban ázó
édeni ligetet.*

o

*Az idegen fölment a hegyre.
Felbámult a bérceken függő
vénséges facsonkra,
melyről sosem tudta eldönteni,
hárs volt-e valaha, kőris vagy vackor.
Ott csimpaszkodik ég és föld között
tán évszázadok óta.
Cibálja szél, horzsolják vadvizek.
Utódai rég elporladtak lenn a
muzsikás völgyben,
míg ő – csupa göcsört, csupa korhadó odu –
torz gyökerével markolja a sziklát.*

o

*Az idegen fölment a hegyre.
Útközben megpillantotta
egy elpusztult harkály tetemét.
Fölemelte a fűből
és tenyerében magával vitte a csúcsra.
Letette a mohos kővályúba,
majd égnek emelte karját.
Csak sejtette:
a fölötte nyargalászó fekete felhőkön túl
egy láthatatlan pupilla lobog,
és elfogadja
engesztelő áldozatát.*

o

*Az idegen fölment a hegyre.
Hosszan követte a sárba mélyedő
keréknyomot.
Kerülgette az ebihalak-lepte pocsolyát,
bujkált a szederindák közt,
aztán ahogy átlépett egy őztetemen,
a pléh-Krisztusnál megtorpant.
Nem tudta, hová kanyarog tovább a nyom,
szökdécselt utána
a kőomláson és a réten át,
ahol billenten álldogált a pipacsok között
egy háromlábu szék.*

o

*Az idegen fölment a hegyre.
A málnabozóton át
elindult a kolostorrom felé.
A szertehajigált köveken gyíkok sütkéreztek,
halálfejes-pillangók,
a berek mélyén kopácsolt a harkály.
Leült a földre-omlott
cirádás gyámkőre
és fülelte, mit súg a szél.
Ki tudja meddig szundított,
míg meghallotta végre
a rég elporlott szerzetesek zsolozsmáját.*

o

*Az idegen fölment a hegyre.
Ismerte a fákat:
a bükköket,
melyek gyökerei lapuló rémekre emlékeztették,
a kopár kőriseket meg a törpefenyőket.
Szeretett közelhajolni hozzájuk.
Némelyikben suttogás kél,
vihogás hallik és sikoly.
A másokban vízcsobogás meg vasak csörömpölése.
Vagy épp harci dobok dübögnek,
mint amikor
hadak vonulnak át az éjszakán.*

o

*Az idegen fölment a hegyre.
A Tükrös-tónál megállt.
Forrt a víztükör:
száz meg száz nászi lázban összeforrt
békát látott mindenfelé.
Mámorosan ummogtak a teliholdra,
és jöttek, csak jöttek minden irányból
az erdőn át
meg a kacskaringós ösvényen a tó felé
a lomhán vánszorgó, bibircses hátú nőtények
és az ugrabugra békalovagok,
az erdei tó trubadúrjai.*

o

*Az idegen fölment a hegyre.
Az oldalsó ösvényen elérte a fölmeredő sziklát,
melybe rég üregeket vájt valaki.
Tízezer éve tán vagy száz esztendeje,
nem tudni, méhész volt-e, javasember vagy csillagász,
kószáló népe papja,
aki az árnyék-ülte üregekbe
temette elhamvasztott halottait.
Nem maradt utána
fekete-vörös mintás cseréptörmelék,
se foszló szövet vagy áldozati oltár,
csak az ásító üregek a bércfalon.*

o

*Az idegen fölment a hegyre.
Elbolyongott a kivénhedt erdőn,
melynek fáit földig odvasodtak
s kérgükre
szeszélyes ábrákat írt a tél.
Mintha farsangi maszkba bújtak volna,
egyik szarvát meresztő szörnyre hasonlított,
másik felszálló bőregérre.
Volt köztük poszogó banyára emlékeztető,
bőmellű lányra, gnómra és bős oroslánra,
kik Szent Antalt kísértették hajdan
álmai mélyén.*

o

*Az idegen fölment a hegyre.
Bekukkantott a romházba,
ahol régen egy mesterember élt.
Sarokvasak és dongák heverték a porban,
holdsarló-pengék, rugók, kerekek.
Itt egy réz-spirál,
amott pár görbe tű.
Csillogó lánc, krokodil-pofájú fogó.
Fölemelt egy halforma éket,
nézegette, majd visszadobta,
mert a tárgy nem válaszolt,
hiába érezte rajta a tenyér melegét.*

o

*Az idegen fölment a hegyre.
Előtte a tisztásról felcsapott
az égre egy rikoltó sas;
karma között kunkorgó kígyó.
Billegve szállt,
látszott, ahogy zsákmánya a testébe bele-belekap.
Fájdalmasan vijjogott,
majd megnyaklott és aláhullott a tisztásra,
ahol még hosszan hányta-vetette magát
letiporva a gyepet,
halálos ölelésben
a sas meg a sebzett kígyó.*

o

*Az idegen fölment a hegyre.
Megérezte messziről
a kesernyés füstszagot.
A fenyves mélyén avar parázslott,
kék lángnyelvek
imbolyogtak köröskörül.
Azt motyogta: nem szélnek kéne lenned,
zivatarnak inkább.
Aztán eltűnődött, mit tegyen.
Végül eltaposta a veres zsarátnokot
és mosolyogva nézte:
lyukak tátonganak cipője talpán.*

o

*Az idegen fölment a hegyre.
Elácsorgott a barlang előtt,
ahol a legenda szerint
egy vén remete élt.
Földig lógott csimbókos szakála
és azt tekerte nyaka köré, ha fázott.
Néha mézet csent a vadméhektől,
a lapulevelekről harmatot szürcsölt hozzá,
olykor meg madártojást vagy sáskát lakomázott.
A falusiak bolondnak tartották,
mert bármit kérdeztek tőle, azt válaszolta:
mik-makk, mik-makk, mik-mukk.*

o

*Az idegen fölment a hegyre.
Észrevette a tölgyek gyökerei közt
a vaddisznótúrást.
Nemrég járhatott itt a konda:
a pocsolya szélén fénylő
csülöknyomokba épphogy szivárgott a víz.
Nézte a göröngyöket,
a csípős trágyában vereslő szilvamagokat.
Leltározta, mint vén király a kincseit
a makk-kupacsokat,
végül megpillantott
egy szénfekete szarvasgombát.*

o

*Az idegen fölment a hegyre.
Elképzelte egy szimfóniát,
ami nem hangszereken szólal meg,
hanem összesurlódó faágakon,
koppanó köveken és szél-zendítette csigahéjakon.
Sokáig keresgélt,
amíg sikerült egyenként összeválogatnia
szerte kallódó instrumentumait.
Aztán hogy összegyűltek,
felkacagott,
hiszen belátta,
képtelen egyszerre mindet megzendíteni.*

o

*Az idegen fölment a hegyre.
Szerette a varjakat,
úgy hívta őket: vén zarándokok.
Szerette a rekedt károgást,
melyben völgyek és szakadékok nyílnak.
Szerette a tépett sereget
és néha varjúinak álmodta magát.
Keringett a szirtek fölött,
szárnyát horzsolta a hideg levegő,
és – kár-kár,
figyelte az ostorcsapás-mezsgyét, az ezüst patakot
meg a hangyaboly-falvakat.*

o

*Az idegen fölment a hegyre.
Egy határköre leült,
melyet két falu, két birtok közé
állítottak valaha,
nem tudni, földművesek, tán vadászok.
Félig belepte már a szederinda,
eső koptatta meg a jég.
A mohos kő
gubbasztott némán, tüntetőn
a semmit megfelelve,
mint aki gazdátlan is tovább szolgál,
bár nincs kit kitől elválasztani.*

o

*Az idegen fölment a hegyre.
Előtte, a mezsgye oldalában
leszakadt egy szikla.
Végigsarabolta a fenyőket
meg a virágzó kökénybokrokat.
Málló kövek
és fehér virágszirmokkal elkeveredő
por borította a pázsitot.
Az omladékban
zöld és veres göröngyök torlaszából
kibukkant egy cirádás mammutfog
meg egy trombita-alakú csigahéj.*

o

*Az idegen fölment a hegyre.
Két kajla gebe-húzta
ekhósszekér zötyögött előtte.
Rajta gyöngyfogú rajkók kornyikáltak,
sihederek buffogták a ritmust,
míg a vén dáde hegedült.
Aztán hirtelen kiperdült egy csitri
csipkés rokolyában a ponyva alól,
csuklóján csengő karperecek.
Járta a táncot, pörgött-forgott,
dib-dub, dibi-dub – aztán nagyot szökkent és
már ott ropta a táj felett billegő teliholdban.*

o

*Az idegen fölment a hegyre.
Hallgatta a madarakat.
A rigó aranycsengő füttyét,
a vércse víjjogását
meg a szajkó rikácsoló vészjelét.
A kakukk szavát harmincháromig számolta,
ahogy gyerekkorában.
Itt vége szakadt az erdei jós üdvözlétének
és felharsant a völgyben,
amit még sose hallott,
rak-vics, rak-vics, rekeke,
egy ismeretlen madár.*

o

*Az idegen fölment a hegyre.
Nézte a hangyasort.
Kövek és hullott gallyak között kanyargott a menet
a görbe úton át.
Kerülgette a szajkótollat,
a fenyőtobozt meg az egértetemet.
A csermely fölött mohos faág volt a híd;
nem tudta a masírozókat követni.
Lekuporodott a földre.
Némelyik hangya fehér tojást hurcolt,
lepkeszárnyat vagy aszu levelet
a szélzúgás lüktető ritmusára.*

o

*Az idegen fölment a hegyre.
Az őszi erdő fáit
mintha vérrel kevert üvegből öntötték volna.
Hamar sötétült.
A sűrűből hallatszott a makk-kupakok szimfóniája,
halk dobszó és pendülő cimbalom.
Fülelte sokáig a kipi-kopp jeleket.
Rövidebb-hosszabb időközökben
ismétlődött a hang.
Végül úgy érezte,
pontosan érti üdvözetüket,
csak épp nincsen szava kimondani.*

o

*A idegen fölment a hegyre.
Csörtetést hallott a ciheresből.
Nem látta, szarvas lehet-e vagy vadkan.
Hányszor meg akarta lesni
a hegyi garabonciást,
aki elücsörög a bércek alatt és
odafütyent a hold körül keringő denevérnek.
Ma már tudta, hiába kukucskál
a tisztás szélénél, a kökénybokor alól:
megpillanthatja bárki kósza lélek
a viharlátót,
de ő csak egy forrás tükre fölé hajolva.*